

Zitierhinweis

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Knut Görich / Martin Wihoda (eds.), Friedrich Barbarossa in den Nationalgeschichten Deutschlands und Ostmitteleuropas (19.-20. Jh.), Wien ; Köln ; Weimar: Böhlau Verlag, 2017, in: Český časopis historický, 2021, 2, S. 466-467, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/6ee5eab6044c48c19da3fbcc4aea03bc>

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Die Stadt Eger und die staufische Ministerialität als Gegner im staufischen und nachstaufigen Egerland. Celkově se sborník vhodně doplňuje s předchozím svazkem a takřka lze říci, že by se hodilo „vzít do ruky (asi nerealizovatelný) třetí svazek“, který by pojednal o středoevropské (nepolitické) kultuře této doby v širokém slova smyslu.

Ivan Hlaváček

Knut GÖRICH –

Martin WIHODA (Hrsg.)

Friedrich Barbarossa in den Nationalgeschichten Deutschlands und Ostmitteleuropas (19.–20. Jh.)

Köln – Weimar – Wien, Böhlau 2017, 343 s., ISBN 978-3-412-50454-0.

Tato kniha by jistě před čtyřiceti lety nevznikla. Téma je aktuální, i když dnes už zdaleka nejde o tak velké politikum, kterým bylo ještě nedávno. A šlo o velmi ožehavé, byť středověké politikum, které ovšem bylo často na obou stranách zveličováno a zneužíváno. Z celého českého středověku – snad s odhlédnutím od tematiky husitství, která ale měla zcela jiný charakter – nejožehavější, ba neztídká velmi osobní. Ovšem nejen současné politické klima, ale zejména pokrok historického výzkumu zejména v oblasti právní a správní kultury tu ukazují cestu k lepšímu, plnějšímu chápání středověku a jeho myšlenkového světa a zbavují postupně dnešní pohled nacionalismu. Aby mi ale bylo rozuměno. Česká problematika je tu nutně jen jedním, i když důležitým segmentem, který stejně tak jako ty ostatní je třeba nahlížet z obou stran. A zejména nejde primárně o ponoření se do spleť historie 12. století, i když se i tu samozřejmě dozvíme leccos ze srovnávacích dějin vrcholné-

ho středověku. Jde o jeho reflexi v národních historiografiích 19. a 20. století v širokém mezinárodním kontextu.

Historický ústav Masarykovy brněnské univerzity uskutečnil v září 2015 mezinárodní sympozium o tématu jež je zároveň titulem referované knihy, která spatřila světlo světa v době výrazně kratší, než je zpoždění, s nímž se na ni reaguje zde. Včetně úvodního slova editorů jde o 13 příspěvků dvanácti autorů. Sedm z nich působí na německých univerzitách, tři na polských a dva jsou z Masarykovy univerzity. Pokud jde o jejich zaměření, poněkud překvapivě zní, řekne-li se, že s výjimkou dvou (Christoph Cornelißen a Jiří Němec) jsou ostatní profilovanými medievisty střední generace, každý s řadou obecně uznávaných knižních publikací.

Ale domyšleno do důsledků je to vlastně přirozené, protože v posledních dvou stoletích šlo v podání této problematiky vždy primárně o středověká východiska – jak pramenná, tak interpretační. Ta medievista snáze zasadí do nové doby, která se s nimi vypořádává, než by tomu mohlo být obráceně. Ovšem třeba konstatovat, že akcent předkládaného je jen částí daleko širšího problémového okruhu říšských dějin 12. století, stejně tak jako jejich historiografie je jen dílčí součástí dějin dějepisectví. A to i když je v leccems neuralgického charakteru: především ve vztahu k interpretaci nacionálních dějin v návaznosti na středověku blízký vyšší ideový, politický či jinak strukturovaný celek, jímž byla římská říše.

To vše se snaží postihnout Christoph Cornelißen ve vstupní stati Zum Spannungsverhältnis von nationaler Geschichtsschreibung und europäischer Erinnerungskultur. Další dva příspěvky jsou věnovány Polsku. Bývalý ředitel Německého historického

ústavu ve Varšavě Eduard Mühle sleduje „krok za krokem“ vývoj německého pohledu na polské dějiny ve 12. století prismať deseti vydání (počínaje rokem 1891) svým způsobem klasické německé příručky, tzv. Gebharda: Polen im 12. Jahrhundert. Wahrnehmungen deutschsprachiger Mediävisten des 19. und 20. Jahrhunderts. A konstatuje, že právě zkoumání tohoto století bylo svým způsobem „upozaděno“ proti národně vyhraněnějším dobám předchozím i následným.

Andrzej Pleszczyński ve statí Die politische Öffentlichkeit im 19. und frühen 20. Jahrhundert gegenüber den preußischen Initiativen zur Verherrlichung Friedrichs I. Barbarossa sleduje polské veřejné mínění, tedy jeho reakce v žurnalistice všech tří segmentů tehdy neexistujícího státu na pruskou adoraci Barbarossy a překračuje i rok 1918 do období samostatnosti, konče před hitlevskou nenávistí.

Jiří Němec zkoumá v textu: Das Bild des Mittelalters in den tschechischen und deutschen Erinnerungskulturen Böhmens, Mährens und Schlesiens. Eine Stichprobe aus den österreichischen und tschechischen Lehrbüchern für Geschichte poměrně krátký časový segment od 2. poloviny 19. století po první československou republiku. Friedrich I. se na jedné straně v Němcově výkladu zřetelně ztrácí. Překvapivě tu postrádám základní česko-rakouskou vlivnou učebnici, která vyšla v řadě vydání, totiž dílo V. V. Tomka.

Další dva bohemikální příspěvky je třeba nalistovat až skoro závěrem knihy, stejně tak jako zbývající dva polské příspěvky. Rozsáhla statí Jürgena Dendorfera, Der König von Böhmen als Vasall des Reiches? Narrative der deutschsprachigen Forschung des 19. und 20. Jahrhunderts im Licht der Diskussion um das Lehnswesen (s. 229–284)

se ovšem netýká lenních vztahů v českém státě ale vztahu jeho panovníka k říši. Autor reflektuje i některé extrémní názory obou stran, podmíněné nejdříve nacistickou ideologií a pak bezprostřední německou katastrofou II. světové války, vyostřenou českou obranou.

Martin Wihoda pak ve statí Friedrich Barbarossa und die böhmische Staatlichkeit (s. 285–304) podává – vedle různých s názvem jen volně spojených exkurzů o Karlu IV. aj. – stručnou přehlídku názorů obou stran, české i německé, a vytýká dnešní historiografii, že setrvává „pod dlouhým stínem Palackého“. Jen u některých i předních starších a mladších představitelů konstatuje jejich samostatná stanoviska. Kouzlem nechtěného při zdůrazňování rozdílu mezi udílením čelenky (circulus) a koruny (diadema) Barbarosou šotek způsobil přesmyčku, takže Vladislav II. byl „dekorován“ roku 1185 (správně 1158).

Dvě polonika přidávají Zbigniew Dalewski, Kaiser und Polen. Polnisch-deutsche Beziehungen in der polnischen Geschichtsschreibung des 19. Jahrhunderts, i když připomíná už polské humanisty 16. století Matěje z Miechowa a Martina Kromera, resp. Marcin Pauk, Auf dem Weg zur Scheidung? Schlesien und die Staufer in der polnischen Historiographie des 19. und 20. Jahrhunderts, končící až autory po II. světové válce (Zientara, Gawlas). Tři statí sledují další pro poznání Barbarových východních aktivit významné rozměry Rudovousových vojenských a politických akcí. Ty už jen výčtem: Christoph Dartmann analyzuje reflexi Friedrichova vztahu k severoitalským komunám, Jochen Johrendt k papeži Alexandru III. (1159–1181) a Jan Keupp k říšským knížatům. To vše v rámci 19. století.

Ivan Hlaváček